בסוד שיח

שאול שיר

השוד המבויים

חודש תשרי משופע בתאריכים הראויים להתייחסות ורק נזכיר כמה מהם: ב-ד' תשרי הסתלק ר' יואל בעל-שם מאוסטרהה. באותו יום נפטר ר' אברהם בר' יחיאל מוזילנא (מחבר הספרים "חיי אדם" ו"חכמת אדם"). ב-ו' תשרי עלה למרום רבי אריה לייב המוכר יותר בכינוי: "הסבא משפאלי". ב-י"ב בתשרי נפטר רבי אברהם המלאך, בנו של המגיד הגדול ממזריטש. ב-י"ג תשרי הסתלק רבי עקיבא איגר ובאותו יום חל גם היארצייט של הרבי המהר"ש מליובאוויטש, שהיה בנו הצעיר של הרבי בעל ה"צמח צדק". ב-י"ט בחודש עלה לגנזי מרומים הגאון מוילנא ובאותו היום הסתלק היהודי הקדוש מפשיסחא. ואיך לא נזכיר את סניגורם של ישראל, רבי לוי יצחק בן שרה מברדיטשוב (בעל "קדושת לוי") שהמתין את הקב"ה לדין תורה וכשוטו אמר: לא אזוז ממקומי, ממקומי לא אזוז, קץ לכל הצרות סוף לכל הגלות יתגדל ויתקדש שמיא רבא... ויהידי ר' עקיבא צימרמן יכול לספר לכם על היצירה המוסיקלית המרטיטה שחוברה על דין התורה הזה.

ב-ו' תשרי נפטרה אמו של האדמו"ר מלובביץ', הצדקת חנה ע"ה האני מזכיר אותה, כדי לספר, שבכל יום בשעה שתיים וחצי בצהריים, היה האדמו"ר זי"ע מתפנה מכל ענייניו לקיים מצוות כיבוד אם. היה עולה לביתה מכין לה כוס תה ומשוחח עמה מספר דקות וחוזר לעיסוקיו הובקי עולם.

וכמציאות ימינו, בתשרי שלנו, הרבנים נראים קצת קורדים ומדכרכי-נפש, אבל למה שנספוך חומר לקסנורייה בימי הדין הנה ליד הכותל המערבי ביום שני בלילה, בשעת חצות, חסאתי והטיתי אתן ושמעתי בעל אומר לאשתו: (באידיש) "באט האט נישט באנקרומרט". (לאמור: ה' לא פשט רגל). "תראי איזה ציבור יפה בא לומר סליחות, תיקון חצות, תהלים... מכל החוגים, מכל הגילים מכל זרמי האורתודוקסיה". ואמנם כן, - באותה שעה "הכותל" היה מוצף בקהל רב. כולם פניהם רציניות ונושאים תפילה, שתתקיים בהם ההבטחה הכלולה בפסוק: "פורה ה' נפש עבדיו ולא יאשמו כל החוסים בו". כמה דקות לאחר מכן, ברחבה שלפני "הכותל", הבטיח יהוה אורך זמן למאזיניו: "כולם כבר יצאו זכאים בדין. הסניגור שם את כל ה"החבילה" של לבנון על כף המאזניים ומעליה את מסירות הנפש של טייס היסעור, שבא לחלץ את נפגעי הקומנדו הימי וכל הקסנורים ממש ברחו"... אמן כן יהי רצון.

את סיפור השבוע סיפר ר' חיים מאיר ז"ל, מי שהיה הממונה על שמירת ה"אהל" של "האדמו"ר הזקן", רבי שניאור זלמן מלאדי וצוק"ל, והוא מובא בספר "לשמע אוזן" לר' זלמן וזכמן ז"ל.

שניים באהל

שני צעירים פנו אל ר' חיים מאיר וביקשו ממנו רשות להיכנס ל"אוהל". הוא נענה להם. הכניסם פנימה והמתין בחוץ עד שסיימו את תפילתם. לפתע קלטו אוזניו של ר' חיים מאיר קולות בכי תרישי, שהיה שזור בקולות של תפילה נלהבת. הדבר לא היה בגדר חידוש, יען כי קרה לא אחת, שמבקרים אשר באו לשפוך שיח על ה"ציון" של האדמו"ר הזקן, פרצו בבכי בהשפעת אווירת הקדושה האופפת את המקום. ר' חיים מאיר היה למוד בכגון דא. אולם הפעם עוררו שני הצעירים התנהגותם את תשומת לבו. ניכר היה בהם, כי אינם נמנים על חסידי אדמו"ר הזקן ובכל זאת השפעה עליהם קדושת המקום את השפעתו המהממת.

ר' חיים מאיר שאל את הצעירים, מה הביא אותם אל ה"אוהל" של אדמו"ה ומדוע הם בכו כל כך הרבה?

תשובת השניים היתה, כי אדמו"ר הזקן ריחם על נשמתם החוטאת והחזיר אותם בתשובה לתיי תורה ומצות.

מחצרות אדמו"רים וחסידים

דבריהם של שני "בעלי-התשובה" הפליאו את ר' חיים מאיר וסיקרנו אותו עוד יותר. הוא היה בטוח, כי השניים לא זכו לראות את אדמו"ר הזקן בחיים חייתו ומשום כך רחק בהם וביקשם שיספרו לו את הנסיבות ששינו את אורח חייהם.

והרי סיפורם:

"אנו חיייסים לפי מקצועו ובמסגרת עבודתנו נודדים אנו מכפר לכפר ומישוב לישוב. אנו תופרים בגדי איכרים ולפעמים מזדמן לנו לעבוד גם בשביל בעל-האחוזה ומשק ביתו. לפני שנים אחדות עבדנו בעיירות מסויימות שבאיזור קורסק. במקומות נידחים אלה כמעט שאין יהודים ואנו היינו מוקפים איכרים רוסיים מגושמים. מובן כי במצבינו קשה ומסובך מאוד היה לקיים את המצוות ובמיוחד היה קשה להשיג מזון כשר ובעיקר בשר כשר".

"לאט לאט החילונו, בלחץ הנסיבות, לזלזל במצוות יותר ויותר. במשך הזמן גם נזקקנו לאוכל לא-כשר, עד שכמעט לא היה הבדל ביננו ובין סביבתינו הלא-יהודית. אחרי שעברנו כך מספר שנים וחסכנו קצת כסף, החלטנו לחזור הביתה אל נשותינו וילדינו הקטנים. ברדיכינו הביתה, עברנו במחז זה והגענו למנוחה קצרה לכפר פיינא. מבלי לדעת שבכפר זה נפטר אדמו"ר הזקן, בהימלטו יחד עם משפחתו מצאצאת הפולש, נפוליאון הצרפתי".

"עצרנו ליד אחד הבתים הגדולים של הכפר, רפקנו ברדלת ושאלנו אם נוכל לקבל מזון ומקום ללינת לילה. היינו עייפים מאוד וכן רעבים ונפשינו יצאה למנוחה קצרה לפני שנמשיך בדרכינו. את הדלת פתח לנו איכר רוסי שהשיב לשאלתינו, כי אין לו מזון בשבילנו, יען כי הוא ראה שאנחנו יהודים וחשב שלא נאכל בביתו. אולם, אנו הבטחנו לו, שנאכל כל מה שיתן לנו. "בוראי יש לך איזה נקניק בבית" – אמרנו לו תוך הבטחה, כי נשלם לו במיטב כספינו".

"בוראי שתשלמו" – השיב האיכר והכניס אותנו הביתה. הוא פתח לנו חדר, הזמין אותנו להיכנס ואמר לנו לחכות. כעבור רקות ספורות הוא חזר לחדר ובידו קרדום ענק, אותו הוא החזיק מולינו בצורה מאימת. הוא דרש שניתן לו את כל כספנו, דבר שנאלצנו לעשות תיכף ומיד, מבלי לגלות כל התנגדות. לאחר שלקח את הכסף, אמר, כי עתה יהיה מוכרח להרוג אותנו, כדי שלא נלשין עליו במשטרה."

"נבהלנו עד מות והתחננו לאיכר שירחם עלינו, למען נשינו וילדינו הקטנים. אולם ניכר היה בעליל, כי כל תחנונינו נופלות על אזנים אטומות. בסוף הוא אמר, כי יתן לנו זמן-מה כדי להתפלל ולהיפרד מן העולם הזה, אולם על תוכניתו להרוג אותנו אין הוא יכול לוותר. באומרו זאת הוא יצא מן החדר ונעל עלינו את הדלת.

"היודע אתה איזו הרגשה זו לדעת, כי עוד מעט אתה הולך למות?" – שאלו שני הצעירים את ר' חיים מאיר והמשיכו בסיפורם:

"ובכן, הלוואי שלעולם לא תדע איזו הרגשה איומה היא זו. בצד לנו נזכרנו בכל העבירות שעשינו, בכל המעשים שלא ייעשו שרבצו על מצפונינו ופרצנו בבכי מר. הרגשה עמוקה של רצון לחזור בתשובה אפפה אותנו באותה שעה ונדרנו, כי אם יציל אותנו ה', על ידי איזה שהוא נס שיעשה למענו – איך ומה לא ידענו – שוב לא נחזור על משגי העבר. לא נאכל טריפות ונשמור את כל המצוות ככל שניכל".

"כאשר מרוב בכי, הגענו למצב הקרוב לאפיסת כוחות, שמענו כי הדלת נפתחת והאיכר נכנס לחדר. "זהו הסוף" – חשבנו – "וקראנו בכל כוחנו "שמע ישראל". אם נגזר עלינו למות, הרי שנמות כמו יהודים גאים..."

צוואת הרב לאיכר

אולם, למרבה הפלא, נכנס האיכר לחדר כשהקרדום איננו בידיו ואילו על פניו הבעה של חיוך ושביעות-רצון. הוא החזיר לנו את כספנו ואמר: "עכשיו אתם יכולים ללכת הביתה, אלא אם כן אתם עדיין רוצים קצת קנקנק..."

"האזנו לדבריו משתאים, בלי יכולת להבין מה התרחש במוחו של האיכר, ששינה את דעתו עד כדי כך. הוא ראה את התמיהה הגדולה, שהיתה כתובה על פנינו ואמר:

"לפני שנים הגיע לכפר זה אדם קדוש, איש אלוקים, שבא עם משפחתו ופמלייתו באמצע החורף.הם היו פליטים, שנמלטו מפני צבאות נפוליאון שחדרו לרוסיה הלבנה. הרב הקדוש היה עייף מאד מהטלטולים הארוכים ואני הצעתי לו את ביתי, שינוח בו כמה שהוא רוצה. שמענו על השרותים המרובים של אדם גדול זה לציבור ולרוסיה והערכנו אותו מאוד: כאן, בביתי, הוא נפטר, שבועיים אחרי שבא בצל קורתי. לעולם לא אשכח את פניו, שנראו כפני מלאך אלוקים. הוא היה נראה כמו נביא, שיצא זה עתה מבין דפי התנ"ך.ואמנם הוא היה נביא, כי הוא אמר לנו שלמרות שנפוליאון כבר במוסקבה. הוא ינחל מפלה ניצחון. ואכן, כמו שאמר, כך היה...

"יום אחד, זמן קצר לפני מותו, קרא לי הרב החרדה והודה לי על הכנסת האורחים. לאחר מכן הוא מסר לי, כי יום אחד יבואו אלי שני יהודים שיבקשו להתאכסן אצלי וכי אני אוכל להיות להם לתועלת מרובה, אם אפחיד אותם כהוגן, כדי שישנו את אורח חייהם. לשאלתי, כיצד אביר אותם ואיך אדע שהם הם אלה שמדובר בהם, השיב הרב, כי זה יהי' לי לאות: אם השניים יבקשו ממני אוכל טרף, סימן הוא שהם אלה שעלי להפחידם..."

"את המשך הסיפור אתם יודעים" - המשיך האיכר. "כמובן, לא היתה לי כל כוונה להרוג לכם, רק להפחיד אתכם קצת, כמצוות הרב הקדוש".

בעלי התשובה הוסיפו וסיפרו לר' חיים מאיר דברים רבים, אותם שמעו על אודות "האדמו"ר הזקן" מפי האיכר הלז.

"אנחנו", אמרו השניים, באנו ל"אהל" ה"אדמו"ר הזקן", כדי להודות לו על כך שהציל את נפשותינו".

תפילת החייל

קרה פעם אחת ומשלחת רבנים מגדולי ישראל הגיעה לפטרבורג, בירת רוסיה, להתייצב לפני המלך ניקולאי, למען ביטול גזירה אחת, שגזר על עם ישראל. היה זה בתקופת "הימים הנוראים" ובימים ההם סרם היו בתי-כנסיות בפטרבורג, שהיתה מחוץ לתחום המושב ליהודים. אולם, בעיר המלוכה היה מספר גדול של חיילים יהודיים, "חיילי ניקולאי", היה להם מנין משלהם, והרבנים באו לשם להתפלל ביום הכיפורים.

בשהגיעו לתפילת "נעילה" ביקשו הרבנים, שאחד מהם יעבור לפני התיבה להתפלל את התפילה הקדושה שבכל תפילות יום הכיפורים, אולם החיילים מיאנו להיעתר לבקשה זו, ושעתנם היתה זו: "רבותי", אמרו החיילים, "אין ספק כי אותו אדם שאתם רוצים שיעבור לפני התיבה ראוי יותר להתפלל תפילת "נעילה", אך מיגינו יש אחד, אשר קידש שם שמים ועבר נסיונות ויסודים רבים כל-כך, שגדולים וצדיקים מי יודע אם היו יכולים לעמוד בנסיונות כאלו ולו יש "זוקה" להתפלל "נעילה". ראו, ההכהנו".

בסיימם את דבריהם סרמו את הולצנו של החייל ולנגד עיני הרבנים נתגלה חזה מלא פצעים וחבלות מהמכות האכזריות שספג, כמעט ולא נותר אף מקום קטן אחר שלא היה מוכה ופצוע מהיסורים האיומים שעברו עליו. הרבנים עמדו מוכי תדהמה כאדם זה ואמרו פה אחד: "בודאי. אין אף אחד מכיניגו שיהא ראוי להתיפלל תפילת נעילה לפני ה' יותר טוב ממנו. יעבור הוא לפני התיבה ויצליח להתעתר בפני ה' לבטל את הגזירה האיומה שחופפת על עמנו המעונה!"

טרם התחיל חייל זה את אמירת ה"קדיש" שלפני תפילת נעילה עם הניגון העתיק המיוחד ל"קדיש" זה, פתח ואמר: "רבונו של עולם! עמך ישראל, עומדים בשעה זו ומבקשים מלפניך - נחת מבנים, בריאות, אריכות ימים ופרנסה, האם אני "חיילי ניקולאי" נבקש נחת מבניס? – הרי בנים אין לנו, הרי כולנו רווקים! הנבקש אריכות ימים? – הרי חיינו אינם חיים! הנבקש פרנסה? – את כרי מחייתנו אנו מקבלים בקסרקטין! אם כן מה נבקש לעצמנו? לעצמנו אנו אין לנו מה לבקש, ואנו מבקשים אפוא, רק בשבילך: יתגדל ויתקדש שמיה רבא!